

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ»

Шифр та назва спеціальності	113 – Прикладна математика	Навчально науковий інститут	соціально-гуманітарних технологій
Назва освітньої програми	01 – Інтелектуальний аналіз даних	Кафедра	Філософія (307)
Рівень освіти	Бакалавр	Тип дисципліни / ОК	Загальна – Нормативна

ВИКЛАДАЧІ/РОЗРОБНИКИ

Городиська Ольга Миколаївна, Olha.Horodyska@khiu.edu.ua

Кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії (НТУ «ХПІ»). Досвід роботи – 22 роки. Автор понад 70 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Філософія» (українською/англійською мовами), «Філософсько-антропологічний дискурс сучасності» (українською/англійською мовами), «Базові концепції в історії філософської думки» (українською/англійською мовами), «Світоглядні та соціокультурні основи науково-технічної діяльності» (англійською мовою)
Google Scholar: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=rBI2fLsAAAAJ&hl=uk>

Персональна сторінка викладача: <https://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/gorodyska-olga-mykolayivna/>

Інші викладачі

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Анотація	Дисципліна передбачає напрацювання студентами знань про систему філософських знань, які виступають методологічними засобами для аналізу природних, технічних і гуманітарних теоретичних та практичних проблем; для навичок обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію та самостійно аналізувати факти, явища та процеси в системі „людина-світ”; для формування у майбутніх спеціалістів високих моральних якостей та навичок поведінки, які засновуються на загальнолюдських цінностях, самосвідомості і почутті відповідальності за майбутнє України, а також ознайомлення із сутністю, закономірностями і тенденціями розвитку сучасної цивілізації.
Мета та цілі	<ul style="list-style-type: none">• формування у студентів поглиблених світоглядних та теоретичних знань з філософії,• розвиток абстрактного та критичного мислення,• оволодіння науково-філософським категоріальним апаратом,• розвиток навичок аналізу та оцінювання людської діяльності та подій навколишнього світу
Формат занять	Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – екзамен у 2 семестрі

Компетентності	ЗК01 – Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК02 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК15 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
Результати навчання	РН 16 – Демонструвати навички взаємодії з іншими людьми, уміння працювати в команді
Обсяг	Загальний обсяг дисципліни 90 год.: лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 42 год.
Пререквізити	"Історія та культура України"
Особливості дисципліни	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми лекційних занять	<p>Тема 1. Особливості філософського знання та проблема його виникнення</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предмет філософії, специфіка філософського знання, його місце в системі знань про світ, основні функції філософії. • Світогляд та його різновиди • Виникнення філософії як об'єктивно необхідний процес розвитку суспільства • Становлення Античної філософії та перші філософські школи <p>Тема 2. Основні ідеї класичного та елліністичного періодів давньої філософії</p> <ul style="list-style-type: none"> • Софістика як культурне явище та філософська школа, сократівська критика філософії софістів • Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї • Вчення Аристотеля про логіку та проблема пізнання світу • Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм <p>Тема 3. Подальший розвиток філософії за доби Середньовіччя та Відродження</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поняття західної середньовічної філософії та її місце в історії філософської думки. • Християнська апологетика: причини виникнення та основні властивості. • Поняття патристики та її основні представники • Схоластика, її специфіка та періоди розвитку, проблема реалізму та номіналізму • Філософські та наукові ідеї епохи Відродження <p>Тема 4. Модерна західноєвропейська та вітчизняна філософська думка XVII-XVIII ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Передумови становлення Нової філософії (політичні, економічні, релігійні, світоглядні та ін.). • Емпіризм та раціоналізм – дві тенденції у філософії Нового Часу • Філософські погляди доби Просвітництва • Філософська думка українського Відродження XV-XVII століть
------------------------------	--

Тема 5. Класична німецька філософія

- Феномен критичної філософії в процесі розвитку філософської думки. І. Кант і умови можливості пізнання.
- Становлення і розвиток філософії Й.Г.Фіхте, феномен суб'єктивного ідеалізму.
- Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод
- Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Тема 6. Трансформація знань про світ, людину та пізнання у некласичній філософії XIX – поч. XX ст.

- Зародження некласичної філософії та ірраціоналізму
- Діалектичний матеріалізм та філософія марксизму
- Поняття кризи ідеалу класичної раціональності і проблема філософських засад обґрунтування науки (позитивізм, емпіріокритицизм)
- Основні ідеї університетської філософської думки України XIX ст.

Тема 7. Сучасний західноєвропейський та український філософський дискурси

- Основні напрямки та істотні риси філософії XX ст., неопозитивізм, постпозитивізм.
- Ідея феноменології та становлення феноменологічного методу в працях Е. Гуссерля
- Філософська сутність та ідейні витoki екзистенціалізму
- Проблема знання і мови в філософії XX сторіччя
- Поняття «постмодерну» в сучасній філософії
- Сучасна українська філософія

Теми практичних занять

Тема 1. Особливості філософського знання та проблема його виникнення

- Філософія, її особливості та зв'язок з міфологією і релігією. Основні періоди розвитку філософського знання.
- Зародження та початковий період становлення філософії Давньої Греції, поява перших наукових знань. Антична «фізика». Мілетська школа. Філософія Геракліта, початок діалектики.
- Число як початок у філософії Піфагора. Елейська школа і початок метафізики у роботах Парменіда та Зенона.
- Ідеї фізиків-плюралістів – дискретність буття у Емпедокла та Анаксагора. Атомістична теорія Левкіпа і Демокріта та їх послідовники.

Тема 2. Основні ідеї класичного та елліністичного періодів давньої філософії

- Софісти і їх концепція „Людина – міра усіх речей” (Протагор). Розвиток логіки. Сократ і його вчення про самопізнання і норми людської поведінки.
- Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Виникнення системного уявлення про світ.
- Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї. Аристотель і його обґрунтування законів формальної логіки. Створення Аристотелем першої системи наук. Проблема пізнання світу.
- Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.
- Неоплатонізм як початок середньовічної філософії.

Тема 3. Подальший розвиток філософії за доби Середньовіччя та Відродження

- Особливості середньовічної філософської думки. Апологетика та патристика. Августин Блаженний і його вчення про людину, душу й тіло; августинівська концепція часу.

- Проблема співвідношення розуму та віри в період Середньовіччя, її значення для розвитку філософської та наукової думки наступного періоду.
- Схоластика, її специфіка та періоди розвитку. Арабська середньовічна філософська думка та її вплив на філософію та науку Європи.
- Вчення про універсалії. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як головні течії схоластичної думки, їх значення для подальшого розвитку раціоналістичного уявлення про світ.
- Фома Аквінський: його вчення про подвійність істини і систематизація ним середньовічної схоластики. Номіналізм Оккама. Зародження емпіричного пізнання у вченнях Роберта Гросетеста та Роджера Бекона.
- Філософські та наукові ідеї епохи Відродження. Гуманізм і проблема цілісної людської індивідуальності (Данте, Петрарка). Філософські ідеї Ніколая Кузанського. Піко делла Мірандола та П'єтро Помпонаці. Реформація, її ідеї. Утопізм Т. Мора, Т. Кампанелли та ін. Природознавчі досягнення в епоху Відродження.

Тема 4. Модерна західноєвропейська та вітчизняна філософська думка XVII-XVIII ст.

- Наукова революція та філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.).
- Ф. Бекон – засновник англійського матеріалізму як нового напрямку розвитку науки. „Новий Органон” Бекона і критика схоластики. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса і його емпірична гносеологія. Сенсуалізм Д. Локка та його критика вроджених ідей Р. Декарта. Просвітницькі ідеї Локка. Сутність суб'єктивного ідеалізму Д. Берклі. Філософія Д. Юма як зародження агностицизму і заперечення причинності.
- Р. Декарт і його міркування про метод. Його вчення про дві субстанції – розумову і тілесну. Філософські погляди Б. Спінози. Монадологія В. Лейбніца. Особистий вимір буття – простір і час; розробка питань формальної логіки.
- Французькі матеріалісти XVIII ст. про людину як складну машину. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках. П.О. Ламетрі, Д. Дідро, П. Гольбах, К.А. Гельвецій. Вчення про природу. Теорія пізнання. Атеїзм.
- Філософські погляди Ш.Л. Монтеск'є, Вольтера, Ж.-Ж. Руссо. Просвітницьке трактування буття людини. Значення епохи Просвітництва для подальшого розвитку західної цивілізації.
- Основні риси української філософської думки. Філософська думка українського Відродження XV-XVII століть. Києво-Могилянська академія і філософія Просвітництва (Ф. Прокопович, Г. Кониський, Г. Чужинський, Л. Горка та ін.).
- Г.С. Сковорода, його життя та філософія. Проблема самопізнання, теорія пізнання. Світ, матерія, Бог. Концепція „філософії серця”, „внутрішня людина”, „сродність праці”.

Тема 5. Класична німецька філософія

- Класична німецька філософія і її особливості.
- І. Кант і синтез раціоналізму і емпіризму. Агностицизм І. Канта та його філософське обґрунтування. Розум і антиномії в філософії Канта. Категоричний імператив і концепція свободи у філософії Канта.
- Філософські погляди Фіхте та Шеллінга.
- Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод. Тотожність мислення і буття. Наука логіки. Філософія природи, філософія духу. Діалектика Гегеля.
- Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Теорія пізнання, критика ідеалізму і релігії, етичне вчення, релігія любові як основа спілкування.

Тема 6. Трансформація знань про світ, людину та пізнання у некласичній філософії XIX – поч. XX ст.

- Криза раціоналістичного погляду на світобудову, зародження неklasичної філософії та ірраціоналізму. А. Шопенгауер про світ як волю та уявлення. Початок екзистенціалізму у філософії С. К'єркегора.
- Філософія марксизму: основні етапи її формування. Місце людини, проблема співвідношення особистості і суспільства в марксизмі. Сутність матеріалістичного трактування історичного процесу. Діалектико-матеріалістична ідея практики в теорії пізнання Маркса і Енгельса. Подальший розвиток філософії марксизму.
- Філософія Ф. Ніцше: критика західної цивілізації, її „гуманізму”, ідея волі до влади та поняття надлюдини. Вплив філософії Ніцше на філософію ХХ століття.
- Формування сцієнтичного напрямку у філософії. Позитивізм О. Конта. Емпіріокритицизм Е. Маха та Р. Авенаріуса.
- Нове розуміння людини у психоаналітичній філософії З. Фрейда, наукове обґрунтування ірраціонального характеру індивідуального буття людини та становлення нової науки про неї. Еволюція фрейдизму. Філософія франкфуртської школи.
- Основні ідеї університетської філософської думки України ХІХ ст. „Філософія серця” П. Юркевича. Екзистенційні мотиви в творчості П. Юркевича. Філософські ідеї початку ХХ століття (В. Зеньковський, Л. Шестов, В. Вернадський).
- Філософія космізму В.І. Вернадського, О.Л. Чижевського. В. Вернадський про феномени життя космосу, людства і ноосфери.

Тема 7. Сучасний західноєвропейський та український філософський дискурс

- Основні напрямки та істотні риси філософії ХХ ст. Феноменологія Е. Гуссерля та остання спроба побудови філософії як чистої науки.
- Філософська антропологія (М. Шелер, А. Гелен, ін.) як основний напрямок розвитку знання про людину.
- Філософія екзистенціалізму та його еволюція (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, ін.). Погляди екзистенціалістів на проблему людини, її існування і свободи.
- Неопозитивізм (Л. Вітгенштейн та «Віденський гурток») та постпозитивізм (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабєнд). Особливості постпозитивістської методології. Сутність філософії прагматизму.
- Релігійно-філософські напрямки в сучасній філософії. Неотомізм як головна течія в філософії католицизму. Філософія Теярдизму та філософські ідеї персоналізму.
- Соціально-філософські концепції ХХ-ХХІ ст.ст.: А. Тойнбі, О. Шпенглер, У. Росту, Д. Белл, Е. Тоффлер, Х. Ортега-і-Гассет, С. Хантінгтон, ін.
- Пошук методології у гуманітарній сфері науки. Основні ідеї філософської герменевтики.
- Зародження та розвиток структуралізму (К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Лакан, ін.), його вплив на сучасну науку та філософію. Основні ідеї постструктуралізму (Р. Барт, Ж. Дельоз, Ф. Гваттари, Ж. Деррида, ін.). Постмодерн у сучасній культурі та філософії, проблема подальшого розвитку науки та філософії.

Теми лабораторних робіт

немає

Самостійна робота, зокрема ІДЗ/РГЗ/КР

Самостійна робота передбачає опрацьовування лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях, виконання індивідуального завдання (реферат за темою, узгодженою з викладачем, доповідь на практичному занятті згідно із темою, доповідь на міжвузівському семінарі кафедри тощо).

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

**Основна та до
додаткова**

Основна:

1. Вступ до філософії : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. Х.: НТУ «ХПІ», 2018.
2. Філософія: навч.посіб. / О.М. Бардін, В.В. Булавина, Н.Б. Годзь та ін.; за ред. О.М. Бардіна, М.П. Требіна. Харків: НТУ «ХПІ», 2012.
3. Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. Посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2012.
4. Городиська О.М., Дольська О.О., Мелякова Ю.В. Проблема людини у вимірах філософського аналізу: текст лекції. Х.: НТУ «ХПІ», 2008.
5. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під ред. В.Л. Петрушенка. Львів: Новий світ – 2000, 2020.
6. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посібник / В.П. Андрущенко та ін.; НПУ. Київ: Каравела, 2015.
7. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології: навч. посібник зі словником. 4-е вид. перероб. та доп. К.: КНТ, 2016.
8. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник / КНУ; уклад. Л.В. Губерський та ін. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2012.
9. Філософія: навч. посібник / К.В. Кислюк. 3-тє вид., випр. Київ: Кондор, 2016.
10. Філософія: підручник / В.Л. Петрушенко. 5-те вид., стер. Львів: «Новий світ-2000». 2019.
11. Філософія: підручник / Л.В. Губерський та ін.; ред. В.Л. Губерський. Харків: Фолю, 2013.
12. Філософія: підручник / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань; НЮУ ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб і доп. Харків: Право, 2019.

Додаткова:

1. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021.
2. Гринів О. Історія філософії. Курс лекцій для аспірантів. Львів, 2015.
3. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г., Огородник І.В., Федів Ю.О. Історія філософії в її зв'язку з освітою. Київ, 2006.
4. Татаркевич В. Історія філософії. Львів, 1999. Т. 1: Антична і середньовічна філософія.
5. Чижевський Д. Нариси історії філософії на Україні. К., 1991.
6. Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. К.: Український філософський фонд, 1998.
7. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Х.: Фолю, 1998. С. 332–345.
8. Левінас Е. Права людини і добра воля. Київ: «Дух і Літера» Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія», 1997.
9. Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – Київ, 1996. С. 87-134.
10. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / Пер з нім. – Львів, 2002.
11. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас // Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». К., 1994. С. 15-139.
12. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. К., 2001.
13. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Пер. з нім. Київ, 1998.
14. Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. Київ, 2010.
15. Фуко М. Наглядати й карати / Пер. з фр. К., 1998.
16. Фуко М. Історія сексуальності. Т.1. Жага пізнання / Пер. з фр. Харків, 1997.
17. Шелер М. Сутність моральної особистості / Пер. з нім. // Сучасна зарубіжна філософія. Течії та напрями. Хрестоматія. К., 1996. С. 9-30.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

**Розподіл балів
для оцінювання
успішності
студента**

Необхідною умовою успішного складання іспиту є поточний контроль, який проводиться за результатами роботи студентів на практичних заняттях, методом оцінювання контрольних робіт, шляхом оцінювання рефератів, індивідуальних завдань, ведення конспектів лекцій, що в цілому дозволяє отримати до 60 балів. Інші 40 балів отримуються під час екзамену.

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ, РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до співробітників дирекції.

Інші положення розміщені на сайті: http://library.kpi.kharkov.ua/files/documents/code_ethics.pdf

ПОГОДЖЕННЯ

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри

Дата погодження, підпис

Гарант ОП